

Aan de (plaatsvervangende) leden van de Algemene Vergadering van de vereniging IPO

In afschrift aan:

- de Statengriffiers

=====

Geachte mevrouw, geachte heer,

Onderstaand een bericht van mijn collega Louis van Wayenburg namens de door uw Algemene Vergadering ingestelde klankbordgroep rechtspositie Statenleden. Eventuele opmerkingen naar aanleiding hiervan kunt u **tot 21 maart 2013** doorgeven aan uw vertegenwoordiger Dick Buursink. Voor meer informatie verwijs ik u korthedshalve naar onderstaand bericht en de bijgevoegde memo.

Met vriendelijke groet,

Ferdi de Lange

drs. F.J.M. (Ferdi) de Lange
Coördinerend senior adviseur Strategie & Communicatie
Interprovinciaal Overleg (IPO)

T (070) 888 1222 E fdlange@ipo.nl

Interprovinciaal Overleg

PROV. NOORD-BRABANT		
Zaaknr.: C 2113122		
14 MRT 2013		
Briefnr. 3375045		
d.:	afd.:	bur.: STER

BERICHT INZAKE OVERLEG RECHTSPOSITIE STATENLEDEN

Geachte mevrouw, geachte heer,

Hierbij stuur ik u namens de door u ingestelde klankbordgroep rechtspositie statenleden *) een memo toe met twee bijlagen. Dit memo heeft betrekking op de volgende onderwerpen:

1. een terugkoppeling van het arbeidsvoorwaardenoverleg decentrale politieke ambtsdragers en de eerste voorstellen voor harmonisatie van de rechtspositie van statenleden die in het arbeidsvoorwaardenoverleg van 21 maart 2013 zullen worden besproken; u kunt eventuele opmerkingen bij die voorstellen **vóór 21 maart 2013** doorgeven aan de heer Dick Buursink, vertegenwoordiger van de statenleden in het arbeidsvoorwaardenoverleg;
2. een beroepsvereniging voor statenleden, met het voorstel op **20 juni 2013**, voorafgaand aan de Algemene Vergadering, hierover een oriënterende discussie te voeren;
3. een voorstel tot uitbreiding van het mandaat van de klankbordgroep door deze tevens aan te wijzen als landelijk aanspreekpunt voor de bestuurlijke integriteit.

Ik verwijs u korthedshalve verder naar deze memo.

Met vriendelijke groet,

Namens de klankbordgroep rechtspositie statenleden:

Louis van Wayenburg (IPO)
06 2890 12 54

*) De klankbordgroep bestaat uit mevrouw Rötscheid (Flevoland) en de heren Van Gruijthuisen (Noord-Brabant), Buursink (Overijssel) en Cool (Noord-Holland)

MEMO

Aan: Algemene Vergadering van het IPO

Van: klankbordgroep statenleden arbeidsvoorwaardenoverleg decentrale politieke ambtsdragers (Martijn van Gruijthuisen, Shasta Röttscheid, Wim Cool en Dick Buursink)

Datum: 12 maart 2013

Bijlagen: 2

Onderwerp: arbeidsvoorwaardenoverleg decentrale politieke ambtsdragers; beroepsvereniging statenleden; integriteit

A. ARBEIDSVoorwaARDEnOVERLEG DECENTRALE POLITIEKE AMBTSDRAGERS

Het afgelopen jaar heeft de door de Algemene Vergadering (AV) van het IPO ingestelde klankbordgroep van statenleden drie keer deelgenomen aan het arbeidsvoorwaardenoverleg van decentrale politieke ambtsdragers met BZK. Alle beroepsgroepen zijn in dit overleg vertegenwoordigd: commissarissen van de Koningin, burgemeesters, wethouders, DB-leden van waterschappen en van alle drie overheden ook de volksvertegenwoordigers. Namens de AV heeft Dick Buursink aan dit overleg deelgenomen.

Na verkennende gesprekken in de eerste twee bijeenkomsten is in de derde bijeenkomst afgesproken dat in de toekomst concrete voorstellen gedaan zullen worden op een aantal onderwerpen die vooral gericht zijn op harmonisatie van regelingen. Voor de volksvertegenwoordigers gaat het om relatief bescheiden zaken.

Wij hebben namens de AV het onderwerp van de hoogte van de statenvergoeding ter sprake gebracht. Hierbij is de suggestie gedaan om niet alles in één samenhangend loongebouw voor alle politieke ambtsdragers tegelijk te vatten, maar bijvoorbeeld AB vergoedingen en DB vergoedingen apart te beoordelen. Volgens BZK is dit een onbegonnen weg. Ook in het nieuwe Regeerakkoord is het helemaal afgestopt om aan de hoogte van de salarissen van politieke ambtsdragers iets te veranderen.

Door ons als statenleden is nog ingebracht te bekijken of het nuttig is de statenvergoeding (deels) via presentiegeld te betalen. Dit kan niet volgens BZK. Deels vergoeden via presentiegeld is rechtspositioneel erg ingewikkeld en wordt niet ondersteund. De Tweede Kamer heeft er in discussies over 'spookraadsleden' ook al naar gekeken. Hierbij geldt hetzelfde als wat ook voor de discussie over harmonisatie van het loongebouw is opgemerkt. In deze tijd is het niet voor PS apart te regelen en de verhoging van onze vergoedingen ligt politiek gewoon moeilijk.

Overigens is door BZK wel opgemerkt dat de salarisstructuur opnieuw ter discussie kan komen indien mocht blijken dat de huidige salarisstructuur een belemmering is voor de werving van volksvertegenwoordigers.

Er zijn een paar algemene waarnemingen die we willen delen.

1. Er lijkt geen ruimte te zijn voor verbetering in de rechtspositie van volksvertegenwoordigers die extra geld kosten. Dat is politiek in Den Haag af gekaart.
2. De algemene vergoeding verhogen is op dit ogenblik onhaalbaar.
3. Er is discussie over de vraag of individuele provincies eigen rechtspositieregelingen als bijvoorbeeld wachtgeld voor statenleden moeten mogen invoeren. Het lijkt erop dat wachtgeldregelingen voor raads- en statenleden zullen worden verboden (met inachtneming van een overgangsregeling).
4. Er is discussie over de declaratieregelingen. De kwetsbaarheid van politici op dit terrein maakt het misschien nodig fundamenteel anders om te gaan met dit verschijnsel.
5. Er lijkt een tendens om arbeidsvoorwaarden centraal te regelen.
6. Die regelingen moeten dan ook meer eenduidig worden vorm gegeven.
7. Er lijkt een tendens om de onkostenvergoedingen te harmoniseren en het declaratiebeleid hierbij te betrekken.

Opvattingen.

De inbreng uit de verschillende achterbannen heeft geresulteerd in een aanpak op drie prioriteiten:

- a. het centraal regelen van de arbeidsvoorwaarden
- b. het eenduidig regelen van de arbeidsvoorwaarden
- c. de onkostenvergoedingen harmoniseren.

Alle vertegenwoordigers binnen het arbeidsvoorwaardenoverleg kunnen zich vinden in deze prioriteiten.

Vervolgafpraak.

Er wordt begonnen met uitwerking van deelonderwerpen volgens de prioriteiten die in het arbeidsvoorwaardenoverleg zijn afgesproken. Zij worden uitgewerkt door een (ambtelijke) werkgroep. Daarin is ook het IPO vertegenwoordigd (Louis van Wayenburg).

Op 21 maart 2013 is er weer een formeel arbeidsvoorwaardenoverleg voor de decentrale politieke ambtsdragers. Daarin zullen de harmonisatievoorstellen worden besproken die in de ambtelijke werkgroep zijn uitgewerkt. Deze voorstellen treffen jullie aan als **bijlage 1**. Het zijn de voorstellen van Lijst A die volgens afspraak in het vorige arbeidsvoorwaardenoverleg als eerste aan bod komen. Het verzoek is om binnen uw eigen provincie hierover met collega statenleden van gedachten te wisselen. Vervolgens kan dit teruggekoppeld worden aan de klankbordgroep. (Dit omdat er geen AV is vóór dit overleg van 21 maart.)

B. BEROEPSVERENIGING STATENLEDEN

De statenleden worden momenteel vertegenwoordigd in het arbeidsvoorwaardenoverleg door bovengenoemde klankbordgroep. Echter, de statenleden kennen geen officiële beroepsvereniging die haar belangen vertegenwoordigt (bijvoorbeeld zoals Raadslid.nu dit doet voor de gemeente-raadsleden). Opgemerkt kan worden dat BZK het wel erg op prijs zou stellen als alle vertegenwoordigers namens hun beroepsgroep ook gelegitimeerd zijn te onderhandelen. Statenleden in de AV zouden daar ook een discussie over moeten voeren. Intussen heeft de klankbordgroep een oriënterend gesprek gevoerd met Raadslid.nu om te achterhalen hoe zij georganiseerd zijn, wat ze zichzelf als takenpakket hebben opgelegd, hoe het functioneert en wat voor- en nadelen zijn. Zelfs een mogelijke aansluiting in een algemene vereniging van (decentrale)volksvertegenwoordigers hebben we samen verkend.

Graag willen we in de bijeenkomst voorafgaand aan de AV over dit onderwerp een oriënterende discussie voeren met de leden van de AV. Ook hier is het verzoek om dit in uw eigen provincie te sonderen.

De vragen die hierbij aan de orde komen zijn:

1. Ziet de AV meerwaarde in het organiseren van statenleden in een officiële beroepsvereniging?
2. Zo ja, bestaat hierbij een voorkeur voor een eigen vereniging of is het een mogelijkheid om aan te sluiten bij bestaande verbanden (zoals Raadslid.nu)?
3. Wat zouden zaken zijn die in dit verband moeten worden opgepakt?

C. INTEGRITEIT

Zoals u wellicht bekend is eind vorig jaar de integriteitmonitor 2012 verschenen. Deze monitor zal eenmaal per 4 jaar worden uitgebracht en heeft betrekking op het hele openbaar bestuur (ambtenaren en politieke ambtsdragers). In het IPO-bestuur is afgesproken dat deze monitor in elk van de colleges van gedeputeerde staten zal worden besproken en zal worden geagendeerd in Provinciale Staten.

De beroepsverenigingen van burgemeesters, wethouders en raadsleden werken op dit moment aan vervolgstappen op het terrein van de bestuurlijke integriteit. Daartoe is inmiddels een tienpuntenplan ontwikkeld dat momenteel in de beroepsverenigingen wordt besproken. Ter informatie is dit tienpuntenplan (als **bijlage 2**) bijgevoegd. Bij de gemeentelijke beroepsverenigingen bestaat de wens om hierin gezamenlijk op te trekken met collega's van de provincies en waterschappen. Daaronder dus ook met de statenleden. Zoals u bekend is er geen beroepsvereniging voor de statenleden. Wel is er een klankbordgroep van statenleden die door en uit de AV is ingesteld.

De klankbordgroep vindt het van belang dat er op landelijk niveau een aanspreekpunt is dat kan meedenken over gezamenlijke vervolgstappen ter bevordering van de bestuurlijke integriteit en kan meewerken aan gezamenlijke aanbevelingen op dit terrein. De klankbordgroep is bereid om als landelijk aanspreekpunt te fungeren. Formeel heeft de klankbordgroep hiervoor geen mandaat van de AV. Het door de AV verstrekte mandaat heeft namelijk alleen betrekking op het arbeidsvoorwaardenoverleg voor decentrale politieke ambtsdragers. De klankbordgroep van statenleden vraagt u daarom aanvullend mandaat. Terugkoppeling en verantwoording zal daarbij op dezelfde wijze plaatsvinden als t.a.v. het arbeidsvoorwaardenoverleg.

U wordt derhalve gevraagd het mandaat van de door u ingestelde klankbordgroep van statenleden uit te breiden door haar tevens aan te wijzen als landelijk aanspreekpunt voor de bestuurlijke integriteit.

SAMENVATTING VOORSTELLEN

- 1. Binnen de eigen provincie met de collega statenleden van gedachten wisselen over de als bijlage 1 meegestuurde voorstellen inzake harmonisatie van de rechtspositieregelingen van statenleden en over de uitkomst daarvan vóór 21 maart 2013 rechtstreeks terugkoppelen naar de door de Algemene Vergadering ingestelde klankbordgroep van statenleden.¹**
- 2. In het overleg van statenleden voorafgaand aan de Algemene Vergadering van 20 juni 2013 een oriënterende discussie voeren over de meerwaarde van een eigen beroepsvereniging voor statenleden of van aansluiting bij een bestaande beroepsvereniging en over de zaken die in verband hiermee moeten worden opgepakt. Hierover vooraf binnen de eigen provincie de opvattingen van de collega statenleden sonderen.**
- 3. Mandaat van de door de Algemene Vergadering ingestelde klankbordgroep van statenleden uitbreiden door de klankbordgroep tevens aan te wijzen als landelijk aanspreekpunt voor de bestuurlijke integriteit.**

---

¹ Reacties naar d.buursink@planet.nl en in afschrift aan lvwayenburg@ipo.nl. Laatstgenoemde zorgt voor directe doorzending naar de overige leden van de klankbordgroep rechtspositie statenleden

Bijlage 1

BESTUURLIJK OVERLEG RECHTSPOSITIE DECENTRALE POLITIEKE AMBTSDRAGERS (BORDPA) OP 21 MAART 2013

Op 21 maart 2013 wordt in het BORDPA een aantal harmonisatievoorstellen voor de rechtspositie/ arbeidsvoorwaarden van de politieke ambtsdragers besproken. Daaronder ook voorstellen die betrekking hebben op statenleden. Hieronder treft u de drie inhoudelijk voor statenleden belangrijke harmonisatievoorstellen aan. Met daarbij de opvatting van de door de AV van het IPO ingestelde klankbordgroep rechtspositie statenleden. Daartoe moeten de reacties uiterlijk op 20 maart 2013 zijn ontvangen.

1. Schrapping mogelijkheid wachtgeldregeling raads- en statenleden

Hiermee geeft de minister uitvoering aan een oude wens van de Tweede Kamer. Argumentatie is dat het lidmaatschap van PS een nevenfunctie is die in principe naast een hoofdbetrekking kan worden verricht. Statenleden zijn dus i.h.a. niet primair afhankelijk van het inkomen uit hun politieke ambt en zij kunnen ver tevoren zien aankomen wanneer hun ambtsperiode eindigt. Lang niet alle provincies kennen een wachtgeldregeling voor statenleden. Het officiële IPO-standpunt is steeds geweest dat de wachtgeldregeling (het IPO-model) zodanig is versoberd dat die alleen nog geldt voor statenleden die daaraan wegens geen of zeer beperkte andere inkomsten ook echt behoefte hebben. Daarom ziet het IPO geen dringende reden om de mogelijkheid van zo'n sobere wachtgeldregeling te schrappen. Mocht dit toch gebeuren dan wordt aangedrongen op een goede overgangsregeling. Het voorstel van BZK bevat een dergelijke overgangsregeling. Statenleden die al een wachtgeld hebben en statenleden die aftreden vóór of als gevolg van de statenverkiezingen in 2015, behouden hun recht op wachtgeld. De klankbordgroep sluit aan bij dit IPO-standpunt.

2. Vaste onkostenvergoeding politieke ambtsdragers

De harmonisatie blijft beperkt tot het regelen dat ook waterschapbestuurders hiervoor in aanmerking komen. Er worden geen voorstellen gedaan om enige samenhang aan te brengen in de hoogte van de verschillende vaste onkostenvergoedingen. BZK wil nu geen nieuw onderzoek naar alle relevante kostenposten. BZK acht dit (nu) 'niet opportuun'. Daarachter zit de vrees dat dit alleen maar zal leiden tot wensen voor verbetering.

Feitelijk wordt er niets veranderd. In het kader van terugdringing van kosten zou juist gekozen kunnen worden voor beperken van de mogelijkheid van declareren en verhogen van de vaste onkostenvergoeding. De onkostenvergoeding is in relatie tot die van raadsleden vrij laag. Terwijl statenleden vaker verder van huis vergaderen, reizen moeten, eten etc., is hun vergoeding vergelijkbaar met die voor raadsleden in kleinere gemeenten. De klankbordgroep vindt hernieuwd onderzoek niet onredelijk. Bij het laatste onderzoek (in 2001) kwam al naar voren dat de gemiddelde kosten voor statenleden hoger waren dan het bedrag van de vaste onkostenvergoeding. Als er een onderzoek zou komen zou daarin kunnen worden meegenomen of de samenstelling van de vaste vergoeding niet verbreed kan worden om de noodzaak van individueel declareren verder in te perken.

De reactie van BZK munt niet uit in duidelijkheid: 'BZK wil bezien of er andere mogelijkheden zijn om voorstellen te doen over de actualisering van de kostencomponenten van de onkostenvergoeding.' Op 21 maart moet in ieder geval duidelijk worden wat BZK hiermee wil.

3. Vergoeding contributie beroepsvereniging politieke ambtsdragers

Voor statenleden wordt dit relevant wanneer er een eigen beroepsvereniging komt of wordt aangesloten bij de beroepsvereniging van bijvoorbeeld raadsleden. De klankbordgroep steunt dit voorstel. Het maakt een discussie over een beroepsvereniging meer voor de hand liggend.

Integriteit is van iedereen en voor iedere dag

10 puntenplan van de beroepsverenigingen in het lokaal openbaar bestuur

12 december 2012

De beroepsverenigingen van burgemeesters, wethouders, raadsleden, dijkgraven, DB-leden waterschappen en AB-leden waterschappen hebben kennis genomen van de I-monitor 2012 en de verklaring van de minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties en de voorzitters van het Interprovinciaal Overleg, de Vereniging van Nederlandse Gemeenten en de Unie van Waterschappen.

De uitkomsten van de I-monitor en de verkiezingen bij gemeenten, provincies en waterschappen in 2014 en 2015 vragen om concrete acties van de genoemde beroepsverenigingen. Omdat dat de leden van de genoemde verenigingen ook werkgever zijn van alle ambtenaren in hun organisaties, zullen zij dat doen in nauwe samenwerking met de beroepsverenigingen van gemeentesecretarissen en griffiers.

De beroepsverenigingen zijn van mening dat integriteit inmiddels wel formeel op de kaart staat, maar dat het van belang is in de toekomst meer expliciet en periodiek stil te staan bij de integriteitsbeleving en het integriteitsbeleid in de organisaties waar zij voor staan.

Integriteit is van iedereen en voor iedere dag. Dat vraagt om een gestructureerde inzet en voortdurende aandacht om het beleid en de uitvoering ervan levend te houden. Integriteit dient dan ook meer te zijn dan correctief optreden, preventief handelen en het door trainingen bevorderen van een positieve cultuur. Integriteit is wellicht de belangrijkste kernwaarde in het openbaar bestuur. Het is ook een waarde die niet eenduidig in regels is te vatten. De kunst is om in de organisatieontwikkeling en in de bestuursorganen een balans te vinden in elementen van structuur en van cultuur. Methoden en systemen kunnen behulpzaam zijn om deze elementen onderling te verbinden en elkaar te doen versterken.

Een integere organisatie is kwetsbaar, aanspreekbaar, open, transparant en durft zich te publiekelijk te verantwoorden op de waarden waar zij voor staat.

Integriteit mag niet langer bij mooie woorden alleen blijven in afwachting van een volgend incident. De beroepsverenigingen pakken de handschoen op en gaan er mee verder.

Dat gebeurt door gezamenlijk de ambitie uit te spreken om integriteit als thema gestructureerd te agenderen, expliciet aan de orde stellen, te vertalen in kaders, op te nemen in de P & C cyclus en hierover publiekelijk verantwoording af te leggen. Intensieve samenwerking tussen beroepsgroepen en de verschillende bestuurslagen bieden daarbij draagvlak voor een permanente campagne.

Er is een concreet 10 Punten Plan geformuleerd:

1. We gaan op zoek naar de belangrijkste hefboomen om integriteit te bevorderen en gaan mogelijke weerstanden hiertegen wegnemen; Het op handen zijnde wetsvoorstel waarbij de commissaris van de Koningin, burgemeester en de dijkgraaf een centrale rol krijgen in het integriteitsbeleid draagt daar in positieve zin aan bij.

Gestimuleerd wordt dat in 2013 in elke provincie, gemeente en waterschap ten minste één daartoe opgeleide vertrouwenspersoon en integriteitscoördinator zal zijn die aanspreekpunt kunnen zijn voor diegenen die met een integriteitdilemma worden of zijn geconfronteerd en de aandacht voor integriteit door het jaar heen onder de aandacht houden.

2. We maken integriteit beter meetbaar. Niet door te sturen op afgeleid basisbeleid als het afnemen van de ambtseed, de aanwezigheid van een ondertekende gedragscode en de aangestelde , coördinatoren en Vertrouwens Personen Integriteit, maar door te (laten) onderzoeken hoe beleid en beleving van integriteit kwalitatief en kwantitatief kunnen worden gemeten. Hierin worden ook elementen van kosten en opbrengsten betrokken. Het Gemeentelijk Incidenten Registratiesysteem (GIR) van het A+O-fonds Gemeenten wordt in 2013 zodanig aangepast dat het niet alleen bruikbaar is voor de registratie van incidenten van Agressie en Geweld tegen ambtenaren en politieke ambtsdragers, maar ook voor de registratie van ambtelijke en politieke Integriteitschendingen. Het GIR zal als ook beschikbaar komen voor provincies en waterschappen.

3. In 2013 zal een aantal (samenwerkende) gemeenten starten met een pilot waarin (nieuwe) instrumenten, systemen en methoden worden getest die er aan bijdragen integriteitsbeleid op een gestructureerde en integrale wijze expliciet te agenderen, te formuleren, in te voeren en voortdurend te verbeteren.

4. Het Kwaliteits Instituut Nederlandse Gemeenten (KING) wordt gevraagd bij de ontwikkeling van het instrumentarium om integriteit op de website "waarstaatmijngemeente.nl" als item toe te voegen zo mogelijk ook bijdragen aan andere activiteiten uit het 10 Punten Plan.

5. Integriteit is niet alleen van belang bij de strikte uitoefening van het politieke ambt of dat van ambtenaar, maar ook als burger. Met name politieke ambtsdragers worden geacht als burger integer te zijn en een voorbeeldfunctie te vervullen. De wet- en regelgeving bevat voorschriften over functies en activiteiten die niet gelijktijdig mogen worden uitgeoefend met een politiek ambt en neveninkomsten. Gestimuleerd wordt dat deze meer dan tot nu openbaar worden gemaakt, maar ook jaarlijks zullen worden geactualiseerd.

6. In 2013 wordt een product ontwikkeld aan de hand waarvan politieke partijen (fracties, kandidaatstellingscommissies, bestuurdersverenigingen) de integriteit van kandidaten voor de volksvertegenwoordiging en het college/dagelijks bestuur kunnen vaststellen. Denk daarbij aan het opvragen van uitgebreide CV's, een Verklaring Omtrent het Gedrag (VOG) of een naslag bij de AIVD zoals nu reeds plaatsvinden bij kandidaten voor het ambt van commissaris van de Koningin, burgemeester of dijkgraaf.

7. De 'Handreiking integriteit van politieke ambtsdragers bij gemeenten, provincies en waterschappen' en de bijbehorende modelgedragscode worden in 2013 herzien waaronder toevoeging van een hoofdstuk over risico's bij corruptie. Deze zullen worden aangeboden aan de provinciale staten, de gemeenteraden en de algemene besturen van waterschappen om deze vast te stellen voor alle politieke ambtsdragers in hun organisatie;

8. In 2013 wordt een model intentiebesluit ontwikkeld dat er van uit gaat dat jaarlijks ten minste één maal op een vertrouwelijke en laagdrempelige wijze door colleges/dagelijks bestuur en gekozenen integriteitservaringen en geregistreerde integriteitschendingen worden geëvalueerd. De uitkomsten ervan zullen waar nodig worden vertaald in het aanpassen van het integriteitsbeleid.

9. Gestimuleerd wordt dat binnen een half jaar na de verkiezingen een dilemmatraining zal plaatsvinden voor colleges/dagelijks bestuur en gekozenen Zij zullen hierin worden ondersteund door de koepelorganisaties en de beroepsverenigingen.

10. In het voorjaar van 2013 wordt het resultaat bekend gemaakt van een nationaal onderzoek naar de mate waarin lokale rekenkamer(s)commissies bekend zijn met vermoedens van integriteitsschendingen en de mate waarin de kamers / commissies worden betrokken in toetsing en evaluatie van integriteitsbeleid.

